

ГІЗЕЛЬ, чернече ім'я Інокентій (бл. 1605—28(18).11.1683) — церк. і культ. діяч, архимандрит. Походив з Пруссії, де здобув добру домашню освіту. Ймовірно, Г. був родичем ректора антитринітаріанської (див. *Антитринітаризм*) шк. в Кисиліні (нині село Локачинського р-ну Волин.

обл.), вченого-еллініста Євстафія Гізеля (псевд. — Геласій Діпліц). Поступив на навчання у Києво-Лаврську шк., згодом Києво-Могилянський колегіум (див. *Києво-Могилянська академія*). Став учнем *Й.Кононовича-Горбацького*, входив до гуртка *Л.Барановича*. Наприкінці 20-х рр. 17 ст. прийняв чернечий постриг під іменем Інокентій, викладав у Києво-Могилянському колегіумі. За ініціативи київ. митрополита *П.Могили* продовжив навчання у *Замойській академії*, а також за кордоном: у Німеччині (Росток і, очевидно, Кенігсберг, нині м. Калінінград, РФ) і, можливо, в Англії. Після повернення до Києва викладав філософію в Києво-Могилянському колегіумі, пізніше (1646—50) був ред. «*Синописиса*» та ігуменом *Києво-Братського (Богоявленського) монастиря*. Підтримав нац.-визвольну війну 1648—58 (див. *Національна революція 1648—1676*). Згодом був ігуменом київських Кирилівського (1650—52) і Пустинно-Микільського (1652—56) монастирів. У зв'язку з укладенням рос.-укр. договору 1654 (див. *Переяславська рада 1654, Березневі статті 1654*) з благословення київ. митрополита *С.Косова* очолив делегацію правосл. духовенства, яка мала укласти договір з моск. патріархом Никоном щодо статусу укр. правосл. церкви після підписання рос.-укр. договору (1654). Послідовно відстоюючи традиційну підпорядкованість *Київської митрополії Кон-*

стантинопольському патріархату, протидіяв втручанню рос. церк. ієрархів у внутр. судочинство Київ. митрополії. Успішна дипломатична діяльність забезпечила Г. подальше просування по щаблях церк. ієрархії: 1656 він став архимандритом *Києво-Печерської лаври* й на цій посаді був до самої смерті; відіграв велику роль у розбудові лаври, зростанні її авторитету як церк. і культ. центру *православ'я*. По смерті *С.Косова* був кандидатом на митрополичий престол, але не обраний, ймовірно, через прохолодні відносини з гетьманом *І.Виговським*. Пізніше виступив проти *Гадяцького договору 1658*, вбачаючи у ньому загрозу для правосл. церкви в Україні. З цих же причин був рішучим противником протурец. орієнтації гетьмана *П.Дорошенка*.

Г. — автор курсу філософії, який читав у колегіумі, богословсько-етичного трактату, де велику увагу приділив морально-етичній проблематиці. Цей твір серед рос. духовенства вважався шкідливим. Усупереч поширеній думці, Г. не був автором знаменитого «Синописиса» 1674, 1678 і 1680, а лише його ред. За ініціативи Г. видано *Патерик Києво-Печерський* (1661; 2-ге вид. — 1678), він також активно сприяв наук.-літ. творчості *Л.Барановича*, *Іоанікія Галатовського*, *А.Радивиловського*, святого *Димитрія Ростовського* та ін.

П. у м. Київ. Похований в *Успенському соборі Києво-Печерської лаври*.

Літ.: *Сумцов Н.Ф.* К истории южно-русской литературы, вып. 3. К., 1884; *Хижняк З.І.* Києво-Могилянська академія. К., 1981; *Грушевський М.С.* Історія української літератури, т. 6. К., 1995; *Нічик В.М.* Петро Могила в духовній історії України. К., 1997; *Попович М.* Нарис історії культури України. К., 1998.

Інокентій Гізель.

Інокентій Гізель. «Пречисті Акафісти». Титульна сторінка. 17 ст.